

Nr 224.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående restitution till Stockholms högskola av erlagd arvsskatt; given Stockholms slott den 5 mars 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1937.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

Den 5 augusti 1936 avled f. d. justitierådet Carl Edvard Cassel, efterlämnande såsom dödsbodelägare fyra brorsöner.

I ett den 16 januari 1936 upprättat, av dödsbodelägarna sedermera godkänt testamente har Cassel i fråga om sin kvarlåtenskap förordnat, förutom att

ur densamma skulle utgå vissa legat samt att arvsskatten för legaten skulle bekostas av boets medel, följande:

»Allt som återstår i mitt bo, sedan förestående bestämmelser blivit fullgjorda, skall tillfalla Stockholms högskola och bilda en fristående fond eller stiftelse, vars syfte skall vara att genom anslag till Stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid högskolan vara verksam för avdelningens utveckling dock med beaktande i första hand av privaträttens utvecklingsbehov. Stiftelsen skall stå under förvaltning av en styrelse, bestående av tre ledamöter, nämligen avdelningens dekanus såsom ordförande samt de två övriga, vilka böra vara bosatta i Stockholm eller dess närhet, valda för fem år i sänder, den ena av Högsta Domstolen och den andra av Sveriges Advokatsamfund. Denna styrelse skall fullt självständigt omhänderhava förvaltningen av stiftelsens medel. Förvaltningen skall årligen granskas av två revisorer, som utses av ordföranden i högskolans styrelse samt högskolans rektor och prorektor. Dessa tre skola jämväl äga besluta angående ansvarsfrihet för stiftelsens styrelse. Under de första tolv åren efter det stiftelsen kommit till stånd bör behållna avkastningen av stiftelsens medel i sin helhet läggas till kapitalet, dock att om anslag skulle påkallas för någon för avdelningen särskilt betydelsefull åtgärd, såsom exempelvis för att vid avdelningen binda någon framstående docent, högst hälften av avkastningen må för ändamålet tagas i anspråk, men sedan den sålunda angivna tiden gått till ända, må fonderingen kunna inskränkas till en femtedel av avkastningen och överskottet tagas i anspråk för engångs- eller årliga anslag till avdelningen.»

Enligt den av Stockholms rådhusrätts deputerade upprättade bouppteckningen efter Cassel uppgick behållningen i boet till 2,096,877 kronor 83 öre.

Bouppteckningen har den 2 december 1936 inregistrerats vid Stockholms rådhusrätt. Arvsskatt har därvid beräknats till sammanlagt 421,180 kronor, därav belöpa 215,344 kronor å legaten, upptagna till ett värde av tillhoppa 1,206,932 kronor, samt 205,836 kronor å Stockholms högskolas andel, upptagen till 889,945 kronor 83 öre. Med avdrag av lösen, 150 kronor, har bouppteckningen vid inregistreringen belagts med stämpel till belopp av 421,030 kronor. Då av nämnda lösen faller på högskolans andel 73 kronor, belöper av stämpelavgiften på samma andel 205,763 kronor. Arvsskattebeloppet har i sin helhet erlagts av Stockholms högskola. Det belopp, som slutligen tillfallit Stockholms högskola, uppgår alltså till 468,765 kronor 83 öre.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 3 mars 1937 till finansdepartementet inkommen skrivelse har styrelsen för Stockholms högskola, under åberopande av de skäl som innehölles i skrivelsen vidfogat utdrag av protokoll, hållet vid sammanträde med Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga fakultet den 24 februari 1937, hemställt, att den på högskolans andel i kvarlåtenskapen efter Cassel belöpande arvsskatten måtte restitueras till högskolan och tillfalla den Casselska stiftelsen med rätt för stiftelsen att utan någon tidsbegränsning taga i anspråk avkastningen på de restituerade medlen.

Innan jag redogör för innehållet i nämnda protokollsutdrag, ber jag få erinra om att för andel av kvarlåtenskap, som på grund av testamente tillkommer bland andra akademi, allmänt undervisningsverk eller from stiftelse, arvsskatt skall utgå efter klass II av den i 19 § förordningen den 19

november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva intagna tariffen, varemot, därest egendom tillfallit akademi, allmänt undervisningsverk eller from stiftelse genom gåva, sådan gåva jämlikt 32 § i förordningen är fri från gåvoskatt.

I Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga fakultets berörda protokoll har i huvudsak framlagts följande motivering för ifrågavarande framställning:

Därest högskolan i stället för genom testamente erhållit sin andel genom gåva, skulle denna varit skattefri enligt 32 § förordningen om arvsskatt och skatt för gåva. I det till grund för denna förordning liggande betänkandet av 1910 motiveras denna skattefrihet med att *dels* avsikt att genom donationer till fromma stiftelser eller andra välgörande eller allmännyttiga ändamål kringgå bestämmelserna om arvsskatt ytterst sällan torde vara för handen, *dels* det torde kunna antagas, att benägenheten att genom gåvor understödja sådana institutioner skulle i hög grad minskas, om på grund av stränga bestämmelser om skatt på gåva en under alla förhållanden avsevärd del av det skänkta beloppet skulle indragas till staten och att det vore av synnerlig vikt, att den offervillighet, som visar sig i donationer till ifrågavarande ändamål på allt sätt främjas och icke genom skattelagstiftningen motarbetas.

Samtidigt som man av fiskaliska skäl icke vågat taga steget fullt ut och genomföra en motsvarande allmän skattebefrielse även för testamente till ifrågavarande allmännyttiga institutioner har det emellertid pekats på möjligheten av ett efterskänkande av arvsskatten i särskilda fall. I statskontorets yttrande över nyss berörda betänkande av 1910 förordades en sådan metod: »Vill staten gynna någon institution, som den anser god, står alltid anslagsvägen öppen eller den därmed likställda utvägen att i *särskilda fall* efterskänka skatten. Begagnas någondera av dessa utvägar, har staten ständigt i sin hand att bestämma, vilken grad av uppmuntran den anser varje särskilt ändamål förtjäna.»

Högskolan har en gång tidigare i ett särskilt fall kommit i åtnjutande av en dylik skattebefrielse. Genom testamente av bankdirektör E. Heckscher och hans maka hade högskolan erhållit ett kapitalvärde av 1,792,726:25 kronor och härför fått vidkännas en skatt av 215,124 kronor. Efter tvenne likalydande motioner till 1919 års riksdag beslöt riksdagen, att den nämnda skatten skulle restitueras till högskolan i den ordning § 49 mom. 1 förordningen om arvsskatt och skatt för gåva föreskriver. Såsom skäl för bifall till motionärernas förslag anförde statsutskottet i utlåtande nr 186 framför allt, att Stockholms högskola genom omfattningen av den undervisningsverksamhet, som där bedreves, måste anses komplettera universitetens verksamhet och detta i så väsentlig grad, att, därest universitetet skulle nödgas övertaga den av högskolan bedrivna undervisningen och examinationen, detta med sannolikhet icke läte sig göra utan en avsevärd förstärkning av deras arbetskrafter med därav följande ökade utgifter för statsverket. Genom beslut av högskolans styrelse avsattes de restituerade skattedelarna för inrättande av en professur inom den humanistiska ämnesgruppen.

Den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid högskolan har icke tidigare erhållit något anslag av statsmedel. Avdelningens stat för 1937, som balanserar på 179,640 kronor, upptager såsom inkomster dels tillgänglig avkastning av fakultetens fonder 51,700 kronor, dels terminsavgifter 50,000 kronor och dels bidrag från Stockholms stad 77,940 kronor.

Den undervisning och examination för utbildande av ämbets- och tjänste-

män åt staten, som avdelningen bedriver, är högst betydande. Det gäller därför om avdelningens verksamhet, att den kompletterar universitetens i så väsentlig grad, att därest dessa senare nödgades övertaga densamma, detta icke låte sig göra utan en avsevärd förstärkning av deras arbetskrafter med därav följande ökade utgifter för statsverket.

Sedan till belysande härav vissa uppgifter lämnats i fråga om nyinskrivna juris studerande samt avlagda juris kandidatexamina och kansliexamina under den senaste tioårsperioden i Uppsala, Lund och Stockholm, har i protokollet antecknats:

I nu föreliggande fall synes restitutionen böra avse det med donationen avsedda ändamålet och de restituerade medlen tillfalla den Casselska stiftelsen. Dock torde härutinnan en modifikation böra göras. Enligt testamentet skall den behållna avkastningen av stiftelsens medel under de första tolv åren såsom regel läggas till kapitalet. Det vore emellertid av synnerligen stor betydelse, om avkastningen på de restituerade medlen kunde omedelbart tagas i anspråk för avdelningens verksamhet. I främsta rummet må här nämnas behovet att kunna understödja framstående juris kandidaters fortsatta vetenskapliga studier. Den nuvarande bristen på juris docenter gör omedelbara åtgärder i sådan riktning särskilt påkallade och dessa stå även väl i överensstämmelse med testamentet, som direkt nämner anställande av framstående docent såsom en för avdelningen särskilt betydelsefull åtgärd.

Statskontoret har i ett den 4 mars 1937 avgivet utlåtande anfört följande:

Statskontoret, som utgår från att ämbetsverkets yttrande förväntas endast beträffande frågan om återbäring i det föreliggande fallet av arvsskatt, får erinra, att ämbetsverket i ett i viss mån likartat ärende rörande efterskänkande till förmån för Gävle stads museum av arvsskatt efter Antonie Rettig funnit sig av principiella skäl icke kunna tillstyrka, att arvsskatten efterskänktes, men samtidigt förklarade att om, med hänsyn till förekommande omständigheter, skäl ansåges föreligga för statsverket att bidraga till inrättandet av ifrågavarande museum, ämbetsverket funne en riktigare väg vara att anslag i vanlig ordning beviljades för ändamålet.

I huvudsak enahanda ståndpunkt måste ämbetsverket intaga jämväl i nu förevarande fall. Ehuru statskontoret alltjämt av principiella skäl ställer sig tveksamt mot eftergifter av detta slag, vill ämbetsverket dock, med hänsyn till framställningens synnerligen behjärtansvärda syfte, icke motsätta sig att Kungl. Maj:t i proposition till riksdagen föreslår att till återbäring av erlagd stämpelavgift för Stockholms högskola under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1937/1938 måtte anvisas ett reservationsanslag motsvarande den på högskolans andel belöpande arvsskattens belopp.

*Departements-
chefen.*

Den fond eller stiftelse, som genom ifrågavarande testamente upprättats vid Stockholms högskola, har enligt testamentet till syfte att genom anslag till högskolans stats- och rättsvetenskapliga avdelning vara verksam för avdelningens utveckling. Det sålunda föreskrivna ändamålet måste anses synnerligen behjärtansvärt. Utan bidrag från statsverkets sida har avdelningen under en följd av år utövat en betydande verksamhet i det allmännas intresse. Den undervisning och examination, som avdelningen bedriver, bland annat för utbildning av ämbets- och tjänstemän åt staten, är av en omfatt-

ning, som väl motsvarar den vid universiteten bedrivna verksamheten av liknande art.

Som sökanden erinrat, har riksdagen tidigare — med beaktande av Stockholms högskolas arbete i statens intresse — funnit sig böra till högskolan efterskänka arvsskatten å en högskolan tillfallen, med den nu ifrågavarande jämförlig donation. Det synes mig, med hänsyn till vad jag nyss anfört, som om jämväl i förevarande fall starka skäl föreligga för att staten i någon form understödjer det syfte, som avsetts med donationen. Jag finner det visserligen tveksamt, huruvida ett sådant understödjande bör ske genom ett bifall till framställningen om restitution av den erlagda stämpelavgiften eller på sätt statskontoret föreslagit genom anvisande av ett särskilt anslag. Då omständigheterna i föreliggande fall äro i huvudsak lika med dem, som voro avgörande vid den av 1919 års riksdag medgivna restitutionen av stämpelavgift för makarna Heckschers donation till högskolan, anser jag mig nu böra förorda anlitaendet av den förstnämnda utvägen. Restitutionen torde böra avse den å högskolans andel av kvarlåtenskapen belöpande arvsskatten med avdrag av därå beräknad bouppteckningslösen, eller således 205,763 kronor.

Det restituerade beloppet bör tillfalla den Casselska stiftelsen och användas för det med donationen avsedda ändamålet. På de av sökanden åberopade skälen anser jag, att stiftelsen bör medgivas rätt att, utan hinder av testamentets bestämmelser om läggande av avkastningen till kapitalet under viss tid, få omedelbart taga i anspråk avkastningen av det restituerade beloppet.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av den arvsskatt, som Stockholms högskola erlagt efter framlidne f. d. justitierådet Carl Edvard Cassel, ett belopp av 205,763 kronor må restitueras till högskolan och tillfalla den av Cassel upprättade stiftelsen, med rätt för stiftelsen att utan någon tidsbegränsning taga i anspråk avkastningen på de restituerade medlen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställa förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Ragnar Sundén.